HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאי טעמא לאו משום דרובא הכי איתנהו לא [א]כולהו הכי איתנהו ת"ש (א)שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואינו ידוע אם עד שלא נגחה ילדה או אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע לולד ואמאי לימא הלך אחר רוב פרות ורוב פרות מתעברות ויולדות והא ודאי מחמת נגיחה הפילה התם משום דמספקא לן דאיכא למימר מקמה אתא ומביעתותא הפילה ואיכא למימר מאחורה אתא ומינגח נגחה והפילה הוי ממון המוטל בספק וכל ממון המוטל בספק חולקין לימא כתנאי שור שהיה רועה ונמצא שור הרוג בצדו אע"פ שזה מנוגח וזה מועד ליגח זה מנושך וזה מועד לישוך [ב]אין אומרים בידוע שזה נגחו וזה נשכו (ב)רבי אחא אומר [ג]גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצדו בידוע שזה הרגו סברוה דרובא וחזקה כי הדדי נינהו לימא רב דאמר כר' אחא ושמואל דאמר כתנא קמא אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לתנא קמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא דלא אזלינן בתר חזקה אבל בתר רובא אזלינן ושמואל אמר לך אנא דאמרי אפילו לר' אחא עד כאן לא קאמר ר' אחא התם אלא דאזלינן בתר חזקה דהוא גופיה מוחזק אבל (א) בתר רובא לא אזלינן ת"ש (ה)המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו ואפי' זרע פשתן אינו חייב באחריותן מאי אפי' לאו אפילו זרע פשתן דרובא לזריעה זבני ואפ"ה לא אזלינן בתר רובא תנאי היא דתניא המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו זרעוני גינה שאין נאכלין חייב באחריותן זרע פשתן אינו חייב באחריותן רבי יוסי אומר

נותן

ריש"א מאי טעמא. הגיעו והלא אין לך מום גדול מגנב או קוביוסטוס ואפ"ה קנה לוקח ואע"ג דלא קבל עליו מומין בפירוש: **לאו משום דרובא.** עבדי הכי איתנהו גנבים או קוביוסטוסין ולדעת כן קנאו הלוקח וכמי שקבל עליו דמי אלמא בממונא אזלינן בתר רובא וקשיא לשמואל דכיון דלא אזיל בתר רובא כפלגא ופלגא דמי וא"כ אמאי הגיעו הרי לא היה יודע הלוקח שהיה בו מום זה וסתם לוקח אעבד שפירא יהב זוזי כדאמר נמי לקמן [לד.] אפירי שפירי יהב זוזי ומום מבטל כל מקח וממכר היכא דלא נודע ללוקח: ומשני **לא כולהו הכי איתנהו.** גנבים וכמאן דאמר ליה מוכר בהדיא דמי שהרי יודע לוקח שהוא גנב: **ונמצא עוברה בצדה.** ואין ידוע לב"ד ולא עדים יודעין אבל הם יודעין דלא קתני ואינו יודע והכי אמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף ג:) ולרבה בר רב הונא דאמר סומכוס אפילו ברי וברי כו': **אם עד שלא נגחה.** השור ילדה ופטור בעל השור: **משלם.** בעל השור: **חצי נזק לפרה.** דשור תם משלם חצי נזק: **ורביע נזק לולד.** משום דחצי נזק דולד הוי ממון המוטל בספק וחולקין ואליבא דסומכוס מוקמינן לה התם. ולרב קפריך ואמאי חשיב ליה ממון המוטל בספק אליבא דרב דאזיל בממונא בתר רובא לימא הלך אחר רוב פרות שיולדות בן קיימא ואינן מפילות ופרה זו מן הרובא היתה והיה לה לילד בן קיימא כרוב פרות דעלמא והלכך ודאי השור נגחה בעודה מעוברת ומתוך כך הפילה וליחייב בעל השור חצי נזק לולד אלא ודאי רובא בממונא לאו כלום הוא אלא כי פלגא ופלגא דמי והלכך קאמר סומכוס חולקין דהוי ממון המוטל בספק. ומיהו בדשמואל מודי סומכוס דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה שהרי לא נולד ספק במעשה כי הכא כדפרישית לעיל שהרי הדבר ידוע היאך היה המכר ולא הוי ממון המוטל בספק אלא כשנולד ספק בדבר שאין ידוע היאך היה המעשה: ומשני **התם משום דמספקא לן כו'.** כלומר לעולם בממון הלך אחר הרוב והתם היינו טעמא דחשיב ליה ממון המוטל בספק משום דכי נמי אזלינן בתר רובא אכתי איכא ספיקא בהך נגיחת שור למפטריה דאיכא למימר מקמה כנגד פניה אתא השור ונגחה ומחמת ביעתותא קודם נגיחה הפילה שכך דרך להפיל מחמת פחד כמו מחמת נגיחה ממש וקי"ל (ב"ק דף נו.) המבעית חבירו פטור מדיני אדם וכ"ש בהמתו המבעתת לבהמת חבירו דגרמא בניזקין פטור: **מאחורה.** ליכא ביעתותא דהא לא חזיא ועד דנגח לה איהי מפלת. והלכך איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי הוי ממון המוטל בספק וחולקין: **שור שהיה רועה ונמצא שור כו'.** ולא גרסי' על גב הנהר ובתוספתא [ב"ק פ"ג ה"ו] לא גרסי' ליה ופירוש תינוקות היא. והאי דנקט שהיה רועה משום דדרך שוורים הרבה להיות לשם ואיכא לספוקי בשוורים טובא: **שזה.** המת מנוגח: **אין אומרים כו'.** דרבנן לא אזלי בתר אומדנא ואפי' ממון המוטל בספק לא הוי לשלומי פלגא דמאן לימא לן שזה נגחו הואיל ואיכא שוורים אחרים ולא דמי לשור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין אנו יודעין אם נגח את הולד אם לאו ואפ"ה מחייבינן ליה פלגא דהתם היינו טעמא שהרי רואין שנגח את הפרה והעמד פרה על חזקתה והשתא הוא דילדה בשעה שאנו מוצאין עוברה בצדה: **ורבי אחא אומר כו'.** בתר אומדנא אזיל בדיני ממונות והכי אמרינן בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות [לז:]: **גמל האוחר.** עסוק בתשמיש רביעה דאמרינן בבכורות (דף ח.) לגבי תשמיש גמל אחור כנגד אחור וסתם בהמות בשעת תשמיש משתגעות ומכין זכרים זה את זה (ג) (כך שמעתיה מרבינו זקני מ"כ). ואיכא דאמרי אוחר כמו נוחר ולא נהירא: **בידוע שזה הרגו.** דמוחזק הוא בשעת רביעה להכות וכ"ש בשור המועד ליגח שנגח כבר שלש פעמים ורבותא נקט גמל אוחר אע"פ שמעולם לא נגח ונשך: **וחזקה.** דהאי שור המוחזק ליגח: **כי הדדי נינהו.** דמאן דאזיל בממונא בתר חזקה אזיל נמי בתר רובא: **בתר רובא אזלינן.** דרובא עדיף מחזקה[ד] ואיכא למימר דרוב שוורים שבעולם נגחוהו ולכך פטור: **דהוא גופיה מוחזק.** וכיון דהוא עומד בצדו אזלינן בתר אומדנא (ה)אבל בתר רובא דליתיה קמן לא אזלינן: **ת"ש.** ממתני' המוכר פירות לחבירו כו'. ומשום דאיצטריך לשנויי תנאי היא אקדמיה להאי לימא כתנאי דלעיל מקמי האי ת"ש: **מאי לאו האי.** דקתני אפילו היינו רבותיה דאע"ג דרוב פשתן הנלקח בשוק לזריעה קונין אותו ואפ"ה לא אזלינן בתר רובא וקשיא לרב. וליכא לתרוצי דהאי תנא בתר רובא דאינשי אזיל כדלקמן [ע"ב] ולא בתר רוב זריעה שרוב בני אדם לוקחין פשתן לדברים אחרים למאכל ולרפואה והלכך אינו חייב באחריותן דאזלינן בתר רוב לוקחין והכי קתני אפילו זרע פשתן דסד"א ניזיל בתר רובא דזריעה וניחייב באחריותן אפ"ה אינו חייב דאזלינן בתר רובא דאינשי ולא תקשי לרב ליכא למימר הכי דאם איתא דרובא דאינשי חשוב רוב ורובא דזריעה כמאן דליתיה לא הוי ליה למיתני אפי' דממאי תיסק אדעתין למיזל בתר רובא דזריעה טפי מרובא דאינשי דליתני אפילו אלא ודאי הכי קתני אפילו זרע פשתן שהיה לנו לחייבו מן הדין משום דרובא דזריעה שהוא רוב גמור אפ"ה אינו חייב דבממונא לא אזלינן בתר רובא. ומיהו אם לא מפני שמואל תנאים דפליגי בדרב ושמואל גמרא הוה ליה לשנויי ע"י הדחק תנא דמתניתין אזיל בתר רובא דאינשי אבל כיון דאשכח תנאי ניחא ליה טפי לאוקומה כתנאי: **המוכר פירות לחבירו ולא צמחו.** כגון זרעוני גינה כו'. ולי נראה דלא גרסינן כלל בהך ברייתא המוכר פירות לחבירו ולא צמחו ויש ברייתא דוגמתה בתוספתא (רפ"ו) דקתני המוכר לחבירו זרעוני גינה שאין נאכלין כו' זרע גינה שאין נאכלין כלל חייב באחריותן אבל זרע פשתן דנאכל קצת לעולם אינו חייב כשמואל:

נותן

אית להו וכיון דלא יצא הקול מילתא דלא שכיחא היא ולא חיישינן להכי [א] והא דאמר בהמגרש (גיטין דף פו. ושם) אתקין רב יהודה בשטרא דעבדי עבדא דנן מולדק ופטיר ועטיר מכל עירורי מלכא ומלכתא כלומר אינו מוכתב למלכות אפי' לא כתב הוי מקח טעות כדאמר הכא [ב] אלא אתקין רב יהודה משום שופרא [ג] דשטרא. ר"ת (ה):

איכא למימר מקמה אתא דמביעתותא הפילה. וסמוך מיעוטא דמפילות למיעוט דמביעתותא הפילה ואיתרע לה רובא דרוב מתעברות ויולדות והא מחמת נגיחה הפילה והוה מחלה על מחלה:

רבי אחא אומר גמל האוחר בין הגמלים. הא דנקט גמל ולא נקט שור דאיירי ביה ת"ק רבותא אשמועינן דאפי' גמל שנגוע בתשמישו תלינן ביה כיון שבועט בשעה שאוחר והא דאמר בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד: ושם) והיכי מיעדי ליה דא"ל תורא נגחנא אית לך בבקרך איבעי לך לנטורי כולי בקרך וכשיגח רביעית הוי מועד דתלינן ביה כל הנגיחות אומר ר"י דהיינו כרבי אחא אי נמי אפילו כרבנן ומיירי שבנגיחה רביעית נודע הדבר ע"י עדים שאותו עצמו היה שנגח שלש נגיחות והא דתנן בהמניח (שם דף לה:) זה אומר מועד הזיק וזה אומר תם הזיק כו' מודה רבי אחא שיש לתלות בתם כמו במועד כיון שגם התם רודף ואמרינן המע"ה [ד]:

מאן

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' יג סמג לאוין קפא טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף י:

ט ב מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הל' יד סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תח סעיף ג:

י ג מיי' שם [טוש"ע שם] וכתנא קמא שאין אומרים בידוע וכו' [רב אלפס ב"ק פרק ה דף כא:]

רבינו גרשום

מאי טעמא. הגיעו: לאו משום. דאיכא למימר דרובייהו דעבדים הכי איתנהו דגנבים וקוביוסטוסים נינהו וכשהלוקח לקחו ודאי היה ידע שפיר דהכי איתנהו וגמר וקנהו. אלמא דאזלינן בתר רובא בממונא וקשיא לשמואל: ומשני לעולם לא אזלינן בתר רובא בממונא. והכא משום הכי הגיעו דכולהו עבדים הכי איתנהו ולעולם לא אזלינן בתר רובא: ונמצא עוברה בצדה. מת: משלם חצי נזק לפרה. דשור תם הוא: ורביע נזק לולד. משום דמספקא לן אי קודם נגיחה ילדה ואם לאחר נגיחה ילדה. ואם איתא דאזלינן בתר רובא בממונא אמאי לא משלם אלא רביע בלבד לימא הלך אחר רוב פרות ורוב פרות מתעברות ויולדות שאין מפילות. והא ודאי מחמת נגיחה ילדה וחצי נזק מבעי ליה לשלומי לולד אלא ש"מ דלא אזלינן בתר רובא בממונא וקשיא לרב: ומשני לעולם בעלמא אזלינן בתר רוב בממונא. והתם מאי טעמא לא משלם אלא רביע לולד משום דמספקא לן דאיכא למימר מקמה של פרה אתא האי שור ומביעתותי' דשור הפילה ולא קא מחייב ולא מידי לשלומי לולד כלום דמקמא נגיחה ילדה. ואיכא למימר נמי דמאחורה אתא וקא נגחה והפילה מחמת נגיחה. ובדין הוא דחצי נזק לישלם אלא משום דמספקא לן והוה ליה ממון המוטל בספק וחולקין: גמל האוחר בין הגמלים. כלומר שמועד הוא לנשוך ולחרחר ולבעט בין הגמלים: סברוה דרובא וחזקה כי הדדי נינהו. דר' אחא דאית ליה חזקה מאותו גמל דכיון דמוחזק הוא לישוך בידוע שזה הרגו אית ליה רובא א) דכולי עלמא בתר רובא אזלינן. ות"ק דלית ליה חזקה אלא בתר רובא אזלינן דרובא עדיף מחזקה. אלא דהוא גופיה מוחזק דבגופו של גמל הויא חזקה דדרכו לישוך בין הגמלים אבל בממונא לא אזלינן בתר רובא משום דבגופו של מעשה לא הוי רובא לעלמא אלא אחריני הוויין רובא לדיליה כגון המוכר שור לחברו דלאו בדידיה הוא רובא כי באחריני דרובא לרדיא זבני ומשום הכי לא אזלינן בתר רובא: דרובא לזריעה זבני. ומיעוט לאכילה לצורך רפואה ואפי' הכי לא אזלינן בתר רובא כי אם בתר מיעוט משום הכי אינו חייב באחריות דאיכא למימר לצורך אכילה קא זבין ליה. וקשיא לרב (דבעי) [דאזיל בתר] רובא: זרעוני גינה שאין נאכלין כלל חייב באחריותן דודאי הואיל שאין נאכלין לצורך זריעה זבין ליה. אבל זרע פשתן אע"ג דרובן קונין אותו לזריעה אינו חייב באחריותן משום דמיעוט לאכילה קא בעי ליה ואזלינן בתר מיעוט: ר' יוסי אומר

מסורת הש"ס

א) ב"ק מו., ב) סנהדרין לז: שבועות לד. [תוספ' ב"ק פ"ג], ג) בס"א נוסף: וכ"ש גמל, ד) [קידושין פ.], ה) [וע"ע תוס' כתובות נח. ותוס' קידושין יא. ד"ה הנהו],

גליון הש"ס

גמרא ת"ש המוכר. קשה לי למה דכתבו תוס' חולין דף יא ע"ב בחד תירוצא דמוכח בבכורות דרשב"ג חייש למיעוטא. אם כן מאי פרכינן הכא הא מסקינן דכולה מתני' רשב"ג ולדידיה דבאיסור חייש למיעוטא ה"ה בממון. אבל לדידן דקי"ל דאזלי' בתר רובא י"ל דגם בממון אזלינן בתר רובא: **רשב"ם** ד"ה דהוא גופיה כו' **אבל בתר רובא** דליתא קמן **לא** אזלינן. משמע דרובא דאיתא קמן הולכין בממון אחר הרוב וכן ראיתי בתה"ד סימן ש"ד דהוציא כן מלשון הרשב"ם הנ"ל. ואולם מלשון הרשב"ם לעיל דף נ"ב: ד"ה באיסורא כגון ט' חנויות. משמע דבממון גם כה"ג דהוי דאיתיה קמן לא אזלינן בתרה וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) **גמרא** בתר רובא לא אזלינן. נ"ב עיין בקידושין דף פ:

מוסף רש"י

ונמצא עוברה בצדה. ומת, ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה. ולא מת מחמת הנגיחה, או אם משנגחה. ומחמת הנגיחה הפילתו (ב"ק מו.). **ורביע לולד.** דתם חייב חצי נזק והאי ולד מוטל בספק הוא וחולקין (שם). **האוחר.** נושך, שמעתי (סנהדרין לז:) או: בועט ברגליו, ולי נראה כשבא ליזקק לנקיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו, ולשון אוחר נופל בתשמיש גמלים דתניא בבכורות (ח.) גמל אחור כנגד אחור (שבועות לד. וכעי"ז סנהדרין שם). **בידוע זה הרגו.** שדרך סוסים מזויינים להכות סוסים שבצידו (סנהדרין שם).

מוסף תוספות

א. וכיון שקנאו רשאי הוא להאכילו תרומה ומיהו אם לאחר מכאן נודע שהוא כן, בטל מקח ואומר לו למוכר הרי שלך לפניך. רשב"א. ב. ולמה לי לאתקוני הכי. שם. ג. דלא ליתו לאנצויי. רשב"א. ד. והוה ליה כמועד לגבי הך נגיחה. רמב"ן.

א) נ"ל אבל בתר רובא אזלינן, דת"ק דלית ליה חזקה מ"מ ס"ל דבתר רובא וכו'.